

Universal Declaration of Human Rights - Ladin

© 1996 – 2009 The Office of the High Commissioner for Human Rights

This HTML version prepared by the UDHR in Unicode project, <http://www.unicode.org/udhr>.

Detlaraziun Universala di Dërc dles Porsones

Ressoluziun 217 A (III) dla sentada generala di 10 de dezëmbër dl 1948

Pream

Deache le reconescimënt dla dignité de düc i mëmbri dla comunité dla jënt y di medemi dërc inalienabli, é la fondamënta dla liberté, dla iustizia y dla pêsc tl monn;

deache la mancianza de reconescimënt y le desprijamënt di dërc dles porsones à portè pro a ac de barbaria, che ofënn la cosciënza dles porsones y deache al é gnü anunzié che n monn, olache les porsones à la liberté de parora y de religiun y la liberté da tëma y meseria é la majera aspiraziun dla porsona;

deache al va debojëgn da defëne i dërc dles porsones cun normes iuridiches a na moda che la porsona ne vëgnes nia sforzada da adorè la rebeliun sciöche ultimo meso cuntra la tirania y l'opresciun;

deache al va debojëgn da sostigni le svilup di raporc d'amizizia danter les Naziuns;

deache i popui dles Naziuns Unides à reconfermè tl Statut süa crëta ti dërc fundamentai dla porsona, tla dignité y tl valur dla porsona, tl'avalianza di dërc danter ël y ëra y à tut la dezijiun da promöie le progrès sozial y de mius condiziuns de vita te na majera liberté,

deache i Staç mëmbri s'à tut dant da miré, en colaboraziun cun les Naziuns Unides, al respet y al'osservanza universala di dërc dla porsona y dles libertës fondamentales;

deache na comprenjiun coletiva de chisc dërc y de chëstes libertës é de grandiscima importanza por realizé deplëgn chëstes oblianzas,

protlamëia la Reuniun Generala

chësta detlaraziun universala di dërc dles porsones sciöche ideal coletif da arjunje da düc i popui y dötes les Naziuns, a na moda che vigni porsona y vigni organ dla sozieté se sforzes, tignin tres amënt chësta Detlaraziun, da sostigni cun l'insegnamënt y l'educaziun, le respet de chisc dërc y de chëstes libertës, y da garanti tres mosöres nazionales y internazionales progressives, le reconescimënt universal y efetif y le respet danter i popui di Staç mëmbri y chi di teritori sotmetüs a süa iurisdiziun.

Articul 1

Dötes les porsones nasc lëdies y cun la medema dignité y i medemi dërc. Ares à na rajun y na cosciënza y mëss s'incuntè öna cun l'atra te n spirit de fraternité.

Articul 2

A vigni porsona ti spétel düc i dërc y dötes les libertës protlamà te chësta detlaraziun, zënza degöna desfarënzia porvia dla raza, dl corù dla pel, dl ses, dl lingaz, dla religiun, dl'opiniun politica o de n'atra sort, dla provegnënza nazionala o sociala, dla richëza, dla nasciüda o de d'atres condiziuns.

Ala medema manira ne pol gnì fat degöna desfarënzia por la posiziun politica, iuridica o internazionala dl païsc o dl teritore de chël che la porsona fej pert, anfat sce chësc é independënt, sot a n'aministrazion de crëta, nia autonom o

sotmetü a val' sort de limitaziun de sovranité.

Articul 3

Vigni porsona à le dërt de vita, de liberté y de segurté dla porsona.

Articul 4

Degöna porsona ne po gni tignida te stlavité o sorvidü; la stlavité y le comerz de stläfs te bel anfat ci forma é proibis.

Articul 5

Degöna porsona ne po gni sotmetüda a tortöra, tratamënc crödi, inumans o umilianc o puniziuns.

Articul 6

Vigni porsona à le dërt che al ti vëgnes reconesciü indlunch süa personalité iuridica.

Articul 7

Dötes les porsones é anfat dan la lege y à le dërt, zënza degöna desfarënzia, da gni defenüdes dala lege ala medema manira. Dötes les porsones à le dërt da gni defenüdes ala medema moda cuntra de vigni sort de discriminaziuns, che va cuntra chësta detlaraziun y cuntra vigni impiziamënt a na te' discriminaziun.

Articul 8

Vigni porsona à le dërt de na poscibilité reala de recurs pro i tribunai statai competënc cuntra aziuns che violëia i dërc fundamentai che ti vëgn reconesciüs a vigni porsona dala Costituziun o dala lege.

Articul 9

Degöna porsona ne po gni arestada, sarada ia o esiliada arbitriamënter.

Articul 10

Vigni porsona à le dërt, te na posiziun de avalianza plëna, a n'audiënza publica y valia dan n tribunal independënt y imparzial, cun na determinaziun de sü dërc y de sü dovëis, sciöche de vigni acüsa penala te sü confrunc.

Articul 11

1. Vigni porsona che vëgn incolpada de n reat à le dërt da gni reconesciüda sciöche inozënta, cina che süa colpa ne é nia gnüda cumprovada aladô dla lege te n prozès publich, olache ara à albü dötes les garanzies che va debojëgn por süa defenüda.

2. Degöna porsona ne po gni condanada porvia de n'aziun o na tralascianza che ne é nia punibla tl momënt dl'esecuziun, aladô dl ordinamënt iuridich nazional o internazional. Implü ne pol nia gni dè na sanziun plü alta co chëra aplicabla tl momënt che le reat é gnü eserzité.

Articul 12

Degöna porsona ne po gni sotmetüda a interferënzes arbitreres te süa vita privata, süa familia, süa ciasa y süa corespondënza o gni ofenüda te so onur y süa reputaziun. Vigni porsona à le dërt da gni sconada dala lege cuntra chëstes interferënzes o ofenüdes.

Articul 13

1. Vigni porsona à le dërt da se möie lediamënter te n stat y da se chirì fora súa residënza lediamënter.
2. Vigni porsona à le dërt da s'un jì da n païsc, inçe dal sò, y da gnì zoruch te so païsc.

Articul 14

1. Vigni porsona à le dërt da chirì y da ciafè te d'atri païsc asil cuntra les persecuziuns.
2. Chësc dërt ne podarà nia gnì ghiré sce la porsona vëgn veramënter chirida por reac che n'é nia politics o por aziuns cuntra i fins y i prinzijs dles Naziuns Unides.

Articul 15

1. Vigni porsona à le dërt da avëi na zitadinanza.
2. A degöna porsona ne pol ti gnì tut arbitriamënter no súa zitadinanza, no le dërt da baratè zitadinanza.

Articul 16

1. Èi y ères cun n'eté adatada à le dërt da se maridé y mète sò familia, zënza limitaziun de raza, zitadinanza o religiun. Ai à i medemi dërc por cí che reverda le matrimone, tratan le matrimone y canche al vëgn deslié.
2. Les porsones po ma gnì dades adöm cun le consëns lëde y plëgn di nüc.
3. La familia é la basa naturala y fundamentala dla sozieté y à le dërt da gnì defenüda dala sozieté y dal Stat.

Articul 17

1. Vigni porsona à le dërt da avëi na proprieté personala o deboriada cun d'atri.
2. A degöna porsona ne pol ti gnì tut arbitriamënter súa proprieté.

Articul 18

Vigni porsona à le dërt de liberté de pinsier, cosciënza y religiun; chësc dërt tol ite la liberté da mudé religiun o fede, y da mostrè, dassora o deboriada cun d'atri, tl publich o tl privat, súa religiun o súa fede tl insegnamënt, tla pratica, tl cult y tl'osservanza di rituai.

Articul 19

Vigni porsona à le dërt de liberté de minunga y espresciun, cun laprò le dërt da ne gnì nia scintiné por súa minunga, y da chirì, ciafè y dè inant informaziuns y ideas tres vigni meso y zënza tignì cunt de confins.

Articul 20

1. Vigni porsona à le dërt da se incuntè y se assozié en pêsc.
2. Degöna porsona ne po gnì sforzada da fà pert de n'assoziaziun.

Articul 21

1. Vigni porsona à le dërt da tó pert al govern de so païsc, sides diretamënter che tres rapresentanc chiris fora lediamënter.
2. Vigni porsona à le dërt da ti rové pormez ales medemes condiziuns ai posc de laûr publics te so païsc.

3. La orentè popolara é la fondamènta dl'autorité publica; chësta orentè mëss gnì a espresciun tres lites regolars y dërtes, universales y valies, cun litaziun socrëta o n'atra prozedöra ecuivalènta a na votaziun lèdia.

Articul 22

Sciöche mèmber dla sozieté à vigni porsona le dërt de segurëza sozuala, sciöche incé da realisé tres mosöres nazionales y la colaboraziun internazionala, tignin cunt dl'organisaziun y dles ressurses de vigni stat, i dërc economics, soziai y culturai che va debojëgn por süa dignité y le svilup lède de süa personalité.

Articul 23

- 1. Vigni porsona à le dërt da podëi laurè, da se chirì fora lediamënter süa profesciun, da avëi condiziuns de laür iüstes y dalvers y da gnì defenüda cuntra la dejocupaziun.*
- 2. Vigni porsona à le dërt da ciafè le medemo paiamënt por le medemo laür zënza descriminaziuns.*
- 3. Vigni porsona che laöra à le dërt da ciafè n paiamënt adatè y dalvers che ti garantësces a d'ëra y a süa familia n'esistënza aladô dla dignité umana, integrada sce al va debojëgn, cun d'atres mosöres de proteziun sozuala.*
- 4. Vigni porsona à le dërt da mëte sö sindacac y da jì laprò por defëne sü interes.*

Articul 24

Vigni porsona à le dërt da palsè y da avëi tēmp lède y dantadöt na limitaziun adatada dles ores de laür y feries periodiches paiades.

Articul 25

- 1. Vigni porsona à le dërt da avëi n standard de vita che garantësces süa sanité y so bëgnester y chël de süa familia, tignin cunt dantadöt dl'alimentaziun, dl'guant, dl'abitaziun, dles cures mediches y di sorvisc soziai che va debojëgn, sciöche incé la segurëza tl caje de dejocupaziun, maratia, invalidité, vedovanza, vedlëza o sce ara perd a val'atra moda i mesi de sostëgn, porvia de condiziuns che ne depënn nia da d'ëra.*
- 2. Les umes y i mituns à le dërt da ciafè cures speziales y sostëgn. Düc i mituns, nasciüs tl matrimone o defora da d'ël, mëss ciafè la medema sconanza sozuala.*

Articul 26

- 1. Vigni porsona à le dërt da ciafè n'istruziun. L'istruziun mëss ester altamo por cí che reverda la scora elementara y la formaziun de basa debann. L'istruziun elementara mëss ester obligatoria. Dötes les porsones mëss podëi ciafè n'istruziun tecnica y profescionala y ti rovè pormez ala medema maniera al'istruziun alta aladô de sües capacitës.*
- 2. L'istruziun mëss se orientè al svilup plëgn dla personalité umana y al renforzamënt dl respet di dërc dles porsones y dles libertës fundamentales. Ara mëss portè pro ala comprenjiun, toleranza, amizizia danter dötes les naziuns y i grups raziai y religiusc y sostigni l'ativité dles Naziuns Unides por mantigni la pêsc.*
- 3. I geniturs à le dërt de prioritè da chirì fora l'istruziun de sü mituns.*

Articul 27

- 1. Vigni porsona à le dërt da tó pert lediamënter ala vita culturala dla comunité, da se gode les erts y da tó pert al progrès scientifich y a sü benefizi.*
- 2. Vigni porsona à le dërt che i interes morai y materiai che vëgn da süa produziun scientifica, leterara y artistica vëgnes sconà.*

Articul 28

Vigni porsona à le dërt da avëi n ordinn sozial y internazional, olache i dërc y les libertês nominades te chësta detlaraziun po gni realisà deplëgn.

Articul 29

1. Vigni porsona à dovëis devers la comunité, deache ma dailò vara da se daurì al svilup lëde y plëgn de süa personalité.

2. Da eserzitë sü dërc y sües libertês mëss vigni porsona ma gni sotmetüda a chës limitaziuns che vëgn fates fora dala lege por garanti le reconescimënt y le respet di dërc y dles libertês di atri y por adempli i dërc bojëgns dla morala, dl ordinn public y dl bëgnester general de na sozieté democratica.

3. Chisc dërc y chëstes libertês ne po a degöna moda gni eserzità cuntra i fins y prinziips dles Naziuns Unides.

Articul 30

Degöna desposiziun de chësta detlaraziun ne po gni interpretada a na moda da ti dë insacì dërt a n stat, n grup o na porsona da eserzitë n'ativité o n'aziun por tó y jì i dërc y les libertês nominades te chësta detlaraziun.
